

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ВІСНИК

Збірник наукових праць

ВИПУСК

8

Засновано в 2011 р.
Виходить один раз на два роки

КИЇВ • 2025

Термінологічний вісник: Збірник наукових праць / Відп. ред. І.А. Казимилова. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2025. Вип. 8. 504 с.

До збірника увійшли статті за такими підрозділами термінознавства: теорія терміна та мовна практика, термінологія лінгвістики, теорія термінографії та практика укладання галузевих словників, галузеві терміносистеми природничих, гуманітарних та економічних наук, термін у тексті, фахова мова в системі освіти, термін у навчальному тексті. Подано рекомендації щодо вживання окремих термінів у фаховому спілкуванні.

Для мовознавців, фахівців різних галузей знань, аспірантів, докторантів, викладачів, студентів закладів вищої освіти.

Terminological Bulletin / Terminolohichniy Visnyk: Collected papers / I.A. Kazymyrova (managing editor). Kyiv: Dmytro Buraho Publishing House, 2025. Vol. 8. 504 p.

The volume contains the papers grouped by the the following areas of terminology: theory of terminology and language practice, terminology of linguistics, the theory of terminography and practice of compiling specialised dictionaries, natural science terminology; terminology of humanities and economics, the usage of terms in written texts, professional language in the education system, and the use of terms in educational texts.

It is recommended for linguists, specialists in different fields of knowledge, postgraduates, doctoral students, lecturers, and students of higher educational institutions.

Редакційна колегія

Відповідальний редактор:

кандидат філологічних наук, доцент *І.А. Казимилова*

Відповідальний секретар:

кандидат філологічних наук *О.І. Петрова*

доктор філологічних наук *Г.М. Сюта* (головний редактор); доктор наук *Я. Банасяк*; доктор філологічних наук, професор *К.Г. Городенська*; доктор філологічних наук, професор *П.Ю. Гриценко*; доктор філологічних наук, професор *Т. Дайбер*; доктор філологічних наук, професор *Є.А. Карпіловська*; доктор філологічних наук, професор *І.М. Кочан*; доктор філологічних наук, професор *М.І. Личук*; доктор філологічних наук, професор *Л.М. Марчук*; доктор філологічних наук, доцент *Т.О. Петрова*; доктор наук *С.А. Романюк*; доктор філологічних наук *І.А. Синиця*; доктор філологічних наук, професор *С.О. Соколова*; доктор філологічних наук, професор *І.Ю. Шкіцька*; доктор філологічних наук *В.П. Шульгач*; кандидат філологічних наук, доцент *Н.Г. Горголюк*; кандидат філологічних наук, доцент *М.С. Заборна*; кандидат філологічних наук, доцент *О.О. Мунтян*; кандидат філологічних наук, доцент *І.А. Ярошевич*; кандидат філологічних наук *Н.О. Яценко*.

Рецензенти:

доктор філологічних наук, професор *О.П. Левченко*

кандидат філологічних наук *Л.В. Рябець*

Суб'єкт у сфері медіа: Ідентифікатор медіа R30-02804

Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 436 від 22.02.2024 (протокол № 7)

Внесено до Переліку наукових фахових видань України, категорія «Б» (наказ Міністерства освіти і науки України № 1290 від 30.11.2021)

Рекомендувала до друку вчена рада Інституту української мови НАН України (протокол № 7 від 24 червня 2025 р.)

Адреса редакції: 01001, Київ, 1, вул. Михайла Грушевського, 4,
тел. +380(44)279-18-85
e-mail: terminology.conf@gmail.com

I. ТЕОРІЯ ТЕРМІНА, ТЕРМІН І МОВНА ПРАКТИКА

<i>Гінзбург М.Д.</i> Триелементні терміни і термінні вислови: правописні проблеми та їхні розв'язки	9
<i>Дуцяк І.З.</i> Методика обчислення динаміки запозичень лексики внаслідок мовної взаємодії спільнот.....	29
<i>Кочан І.М.</i> Дослідження епонімних термінів у галузевих терміносистемах (огляд наукових праць)	39
<i>Нелюба А.М.</i> ПРИВІД чи ПРИПРОВАДЖЕННЯ (інвентаризаційно-кодифікаційна зарисовка)	54
<i>Варинська А.М.</i> Концептуальна інформативність професійної термінології	69
<i>Мунтян О.О.</i> Проблеми сучасного термінознавства: теоретичні підходи та тенденції розвитку	77
<i>Тищенко О.М.</i> Узуальний vs словниковий: термінні опозиції	89

II. ТЕРМІНОЛОГІЯ ЛІНГВІСТИКИ. ТЕОРІЯ ТЕРМІНОГРАФІЇ ТА ПРАКТИКА УКЛАДАННЯ ГАЛУЗЕВИХ СЛОВНИКІВ

<i>Космеда Т.А., Войтович О.О.</i> Склад і зміст термінів ідеографійної групи «перекладознавство як наука та її складники»: українсько-англійські паралелі	96
<i>Шуневич Б.І., Баркатов І.В., Тюрін В.О.</i> Етапи укладання двомовного словника танкових термінів: пошук українських еквівалентів англійської термінології для глосаріїв із цієї тематики	108
<i>Горголюк Н.Г.</i> Феномен термінопоняття «перформатив» у концепції Джона Остіна	118
<i>Заборна М.С.</i> Термін <i>крапка</i> як осереддя становлення української пунктуаційної терміносистеми	128
<i>Казмирова І.А., Чернобров Ю.А.</i> Питоме і запозичене: термінолект Олени Курило.....	142
<i>Петрова О.І.</i> Способи семантизування лінгвістичних термінів у працях I половини ХХ ст.	151
<i>Солдатова Л.П.</i> До питання унормування лінгвістичної термінології	163
<i>Ярошевич І.А.</i> Транспозиційні процеси в межах українського дієслова та прислівника (поняттєво-термінологійний аспект).....	168
<i>Яценко Н.О.</i> Генеза терміна <i>інфінітив</i> і його сучасна рецепція	181

III. ТЕРМІНОСИСТЕМИ ПРИРОДНИЧИХ НАУК

<i>Воев Z.N.</i> Bulgarian taxonomic terminology of birds and mammals (Aves et Mammalia – Vertebrata, Animalia).....	193
--	-----

I. THEORY OF THE TERM. TERM AND LANGUAGE PRACTICE

- Ginzburg M.* Three-element terms and terminological phrase: spelling problems and their solutions 9
- Dutsiak I.* Methodology of calculating the dynamics of vocabulary borrowings due to linguistic interaction of communities..... 29
- Kochan I.* Study of eponymous terms in branch terminology systems (review of scientific papers) 39
- Neliuba A.* *Pryvid* or *pryprovadzennia* (inventory and codification sketch)..... 54
- Varynska A.* Conceptual informativeness of professional terminology 69
- Muntian O.* Problems of modern terminology: theoretical approaches and development trends 77
- Tyshchenko O.* Usual vs dictionary: terms oppositions 89

II. TERMINOLOGY OF LINGUISTICS. THEORY OF TERMINOGRAPHY AND PRACTICE OF BRANCH DICTIONARIES

- Kosmeda T., Voitovych O.* Composition and content of the terms of the ideographic group “translation studies as a science and its components”: Ukrainian-English parallels..... 96
- Shuneych B., Barkatov I., Tiurin V.* Stages of compiling the bilingual dictionary of tank terms: searching materials for its creation 108
- Horholiuk N.* The phenomenon of the term performative in the concept of John Langshaw Austin.....118
- Zaoborna M.* The term *krapka* (full stop / period) as the core of the formation of the Ukrainian punctuation terminology system 128
- Kazymyrova I., Chernobrov Yu.* Native and borrowed: Olena Kurylo’s terminological idiolect.....142
- Petrova O.* Semanticisation of phonetic terms in the works of the half of the twentieth century..... 151
- Soldatova L.* On the normalization issue of linguistic terminology.....163
- Yaroshevych I.* Transpositional processes within the Ukrainian verb and adverb: a conceptual and terminological perspective 169
- Yatsenko N.* Genesis of the term *infinitive* and its modern reception.....181

III. TERMINOLOGICAL SYSTEMS OF NATURAL SCIENCES

- Boev Z.N.* Bulgarian taxonomic terminology of birds and mammals (*aves et mammalia – vertebrata, animalia*) 193
- Golub A.* Lead pencil and the names of chemical elements..... 201

<https://doi.org/10.37919/2221-8807-2025-8-1>

УДК 001.4:81'373.46:81'35:811.161.2

<https://orcid.org/0000-0001-6882-2447>

М.Д. ГІНЗБУРГ
м. Харків, Україна

ТРИЕЛЕМЕНТНІ ТЕРМІНИ І ТЕРМІННІ ВИСЛОВИ¹: ПРАВОПИСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ЇХНІ РОЗВ'ЯЗКИ

Побудовано основні моделі триелементних українських термінів і термінних висловів, що їх проілюстровано конкретними прикладами. На підставі побудованих моделей сформульовано правила, коли писати терміни разом, із дефісом або окремо. Показано, що усталене писання деяких термінів із дефісом є наслідок шкідливого впливу правопису чужих мов, якого треба позбутися. Запропоновано уточнити певні норми чинного українського правопису.

Ключові слова: багатослівний термін, керування, модель, прилягання, семантичний зв'язок, термінний вислів, узгодження.

Загальна постава проблеми

Як відомо (Соколова, 2023: 102–103), мовці взагалі не відразу почали виокремлювати слова в писемному тексті, тому для непідготовленої людини читання старих рукописів нагадує розгадування кросвордів: бо навіть якщо вивчити всі літери, доводиться самостійно членувати текст на окремі слова. Згодом усталився загальний підхід до правил писання² слів залежно від

¹ У міжнародному стандарті ISO 5127:2017 розмежовано два утямки (поняття): **багатослівний термін** (multi-word term), тобто термін, що складається з понад одного слова, і **термінний вислів** (terminological phrase), що містить принаймні один термін і ряд інших лексичних одиниць (слів, словоформ, словосполук), вибір яких обмежує відповідний термін (ISO 5127:2017, п. 3.1.5.27, 3.8.3.30). Відмінність між ними, на нашу думку, полягає в тому, що термін, незалежно від кількості слів, – це познака загального наукового втямку, зміст якого чітко окреслений сукупністю ознак, тоді як зміст термінного вислову залежить від контексту. Наприклад, англійський термінний вислів “handle with care” (ISO 704:2022, п. B.2.3), нанесений на вантаж, означає *не кантувати!*, а написаний на ліках – *заживати обережно!*

² Оскільки видове розмежування віддієслівних іменників на **-ння**, **-ття** з процесовим значенням відповідно до видового розмежування їхніх твірних дієслів становить «прескриптивну норму української літературної мови» (Городенська, 2017: 18–19; ДСТУ 3966:2009, п. Г.5.1.1), треба чітко розрізняти іменники: **писання** як опредметнену дію за значенням *писати* (Білодід, 1970–1980: VI, 360) і **написання** як опредметнену подію за значенням *написати* (Білодід, 1970–1980: V, 144). З огляду на те, що правописні правила призначені, щоб ними **постійно** керувалися всі мовці, хибним є широковживаний український термін **правила написання**, скалькований із російського терміна **правила написания**, бо іменник **написання** доконаного виду наголошує на

семантичних відношень між їхніми частинами: писання окремо – це ознака самостійності лексем, писання разом – змістової єдності частин слова. І виник проміжний варіант – писання з дефісом. Проте конкретні правила писання змінювалися із часом, що відбивають різні редакції українського правопису, стислий огляд яких подано в (Соколова, 2023).

Слід зазначити, що правопис – це загальновизнані й загальнообов’язкові норми літературної мови, які поширюються на всі її складники, тобто на

➤ **загальноживану мову** [англ. general language (ISO 1087:2019: п. 3.1.8)], якою спілкуються всі носії певної національної мови незалежно від фаху, освіти, соціального стану й місця проживання і яка є засобом формувати, фіксувати, зберігати й передавати **буденні знання** (everyday knowledge); та

➤ сукупність **фахових мов** [нім. Fachsprache; англ. special language, language for special purposes, language for specific purposes, LSP (ISO 1087:2019: п. 3.1.9)], кожна з яких є засобом формувати, фіксувати, зберігати й передавати певні **фахові знання** (scientific knowledge) (Гінзбург, 2012а: 19–20).

Основною відмінністю фахових мов від загальноживаної є те, що загальноживана мова – це повністю природна мова, норми якої **здебільшого виводять із практики вживання**: лат. Usus norma loquendi (Уживання – норма мовлення), тоді як будь-яка фахова мова – це природна мова з елементами штучних мов. Тому норми фахової мови складаються з норм певної загальноживаної мови та з додаткових норм, які забезпечують однозначне розуміння фахових текстів. Ці додаткові норми встановлюють не із практики вживання, а й із міркувань однозначності та системності.

Основним мовним знаком загальноживаної мови є слово (commonly used word), лексичне значення якого передає зміст буденного втямку³, тоді як основним мовним знаком фахової мови є термін (term) – познака загального наукового втямку (general concept), а зміст утямку (intension) визначають множиною ознак (characteristic), із яких складається певний утямок.

Отже, термін має двоїсту природу: з одного боку, – це познака певного втямку, а з другого, – це слово або словосполучення⁴ певної природної мови.

одноразовості (тобто правила, як написати). Отже, з погляду норм української мови правильним є термін **правила писання**, якого вжито, зокрема, у таких мовознавчих працях, як (Огієнко, 2004: 361, 363; Чапленко, 1970: 335; Науменко, 1917: 12). Принагідно зауважимо, що, оскільки іменник **написання** має лише процесове (подієве) значення (Білодід, 1970–1980: V, 144), то в предметовому значенні (*те, що написано*) треба вживати спільнокореневого безафіксного іменника **напис** (Білодід, 1970–1980: V, 143).

³ Про потребу замість усталеного терміна **поняття**, для якого в сучасній українській мові нема дієслова-мотиватора з потрібним значенням, уживати безпідставно вилученого з наукового обігу й тому призабутого власне українського терміна **втямок / утямок** див. (Гінзбург, 2021: 19, прим. 1), де подано посилки на авторитетні словники, які фіксують цей термін, та фахові праці, де його вжито.

⁴ У (Гінзбург, 2024) доведено, що з погляду чотирьох основних міжнародних вимог до терміна [прозорості (transparency), доречності (appropriateness), стислості (conciseness) та словотворчої і словосполучної здатності (derivability and compoundability) (ISO 704:2022, п. 7.6)] у мовознавчих розвідках треба вживати терміна **словосполучення** й саме ним позначати непередикативну синтаксичну одиницю-конструкцію, утворену з двох чи кількох повнозначних слів на основі підрядного чи сурядного зв’язку.

Через це досягти потрібної однопозначковості⁵ і однозначності⁶ (ISO 704:2022, п. 7.7.1) вдається лише в межах достатньо вузьких терміносистем.

«Стрижем» кожної фахової мови є терміносистема певної галузі знань. Загальна структура терміносистеми і побудова окремих термінів повинні відтворювати відношення між відповідними втямками. Зазвичай основним різновидом відношень є родо-видові [generic relation (ISO 1087:2019, п. 3.2.13)], за яких зміст видового втямку [specific concept (ISO 1087:2019, п. 3.2.20)] охоплює всі істотні ознаки [essential characteristic (ISO 1087:2019, п. 3.2.3)] родового втямку [generic concept (ISO 1087:2019, п. 3.2.19)] та внаслідок поділу набуває додаткової **розрізняльної ознаки** [delimiting characteristic (ISO 1087:2019, п. 3.2.5)], яка дає змогу виділити цей видовий утямок серед співпідпорядкованих⁷.

Оскільки зазвичай кожній розрізняльній ознаці відповідає певне слово чи певна коренева морфема, то часто постають терміни, що мають таку модель:

$$\begin{aligned} <\text{видовий термін}> = <\text{розрізняльна ознака 2}> \\ <\text{розрізняльна ознака 1}> <\text{родовий термін}>, \end{aligned} \quad (1)$$

де родовий термін – це зазвичай іменник або іменникова словосполучка, а розрізняльна ознака – це прикметник, дієприкметник (або їхня основа), іменникова основа, прислівник або частка.

Термін вважають прозорим (transparent), якщо зі значень терміноелементів⁸, які входять до його складу, можна встановити буквальне значення втямку, не добираючи визначення (ДСТУ 3966:2009, п. Г.2.2.1). Щоб бути доречними (arrropriate), запропоновані терміни повинні відповідати звичним, усталеним мовним зразкам, що їх використовують у певній загальноживаній мові. Рекомендовано уникати утворів, що спричиняють плутанину (ISO 704:2022, п. 7.6.2.3).

З огляду на це правила писання триелементних термінів⁹ повинні, з одного боку, зважати на правописні норми певної загальноживаної мови, а з другого – виходячи із зв'язків між терміноелементами, забезпечити однозначність, прозорість і доречність утворених термінів.

Істотною проблемою українською термінології є необґрунтоване перенесення в українську мову чужомовних правил писання термінів разом, із дефісом

⁵ **Однопозначковість** або **мононімія** (mononymy) – співвідношення між мовними знаками й утямками, за якого *кожен утямок має лише одну позначку* (ISO 1087:2019, п. 3.4.26).

⁶ **Однозначність** або **моносемія** (monosemy) – співвідношення між мовними знаками й утямками, за якого *кожен мовний знак позначає лише один утямок* (ISO 1087:2019, п. 3.4.27).

⁷ **Співпідпорядковані втямки** [coordinate concepts (ISO 1087:2019, п. 3.2.18)] – це видові втямки, що в певній утямковій системі мають такий самий найближчий родовий утямок і утворені за тим самим критерієм поділу родового втямку.

⁸ **Терміноелемент** [term element (ISO 860:2007, п. 6.2.4, 6.2.5.1, 6.2.5.2)] – складник терміна, не менший за морфему, що відбиває певну ознаку втямку (ДСТУ 3966:2009, п. 3.6).

⁹ Триелементні терміни можуть бути однослівні (напр., *біогеохімія*), двослівні (напр., *двоатомна молекула*, *науково-технічний прогрес*) і трислівні (напр., *нескінченно мала величина*).

або окремо. Насамперед це стосується до запозичених складних¹⁰ і складених¹¹ англійських термінів. Річ у тім, що одна з характерних особливостей англійської орфографічної традиції – це відсутність чітких правил, що регламентують писання термінів разом, із дефісом або окремо (ISO 704:2022, п. В.2.3). Наприклад, в англійськомовних текстах трапляються варіанти: *streetcar* і *street car* (трамвай) (ISO 704:2022, п. В.2.3), *loanblend* і *loan blend* (часткова запозика¹²) (Баранов, Добровольський, Михайлов, Паршин & Романова, 2003: viii). Те саме стосується до писання окремо і з дефісом, напр.: *language behavior* і *language-behavior* (мовна поведінка), *language community* і *language-community* (мовна спільнота), *language teaching* і *language-teaching* (викладання мови) тощо. Зазвичай подібні терміни пишуть із дефісом, щоб зняти неоднозначність, коли вони стають частиною інших термінів. Напр.: *element + of + {language system}* → *element of language-system* (елемент мовної системи), *{first language} + acquisition* → *first-language acquisition* (опанування рідної мови), *{part of speech} + tagging* → *part-of-speech tagging* (морфологічне розмічання) (Хворостин, 2007: 9). Тут і далі звичайні стрілки (← і →) позначають словотвірчі (словосполучні) процеси.

Окрім необґрунтованого мавпування чужомовної практики писання запозичених термінів, спостерігаємо також різний напис питомих українських термінів у найавторитетніших мовознавчих виданнях. Наприклад, у підручнику (Грищенко, 2002: 340), в енциклопедійних статтях К. Городенської (Русанівський, Тараненко, Зяблюк & інші, 2004: 81, 199, 794) і монографії (Тараненко, 2024: 119) термін *власне кількісні числівники* написано окремо, а у (Вихованець, Городенська, Загнітко & Соколова, 2017: 282, 325–328) – із дефісом: *власне-кількісні числівники*.

Такі розбіжності перешкоджають роботі інформаційно-пошукових систем і заважають автоматизовано обробляти українськомовну інформацію. Тому обрана тема статті є вкрай актуальною.

¹⁰ **Складний термін** (compound term) – однослівний термін, який можна морфологічно розкласти на окремі компоненти. Приклади складних англійських термінів: “steamship” (пароплав), “blackbird” (чорний дрізд), “afterbirth” (плацента) (ISO 1087:2019, п. 3.4.8).

¹¹ **Складений термін** (complex term) – термін, який містить понад одне слово або одну лексичну одиницю. Приклади складених англійських термінів, записаних окремо: “computer mouse” (комп’ютерна миша), “member country” (країна-учасниця), “information highway” (інформаційний тракт) “fault recognition circuit” (схема розпізнавання несправностей), Приклади складених англійських термінів, записаних із дефісом: “composer-conductor” (композитор-диригент), “high-definition television” (телебачення високої чіткості) (ISO 1087:2019, п. 3.4.10; ISO 704:2022, п. В.2.3).

¹² Згідно із викладеною вище прескриптивною нормою українською літературної мови (Городенська, 2017: 18–19; ДСТУ 3966:2009, п. Г.5.1.1) треба чітко розрізняти такі три спільнокореневі іменники, утворені від видової пари дієслів *запозичити* // *запозичити*: *запозичання* – це опредметнена дія за значенням *запозичити* (Білодід, 1970–1980: III, 271); *запозичення* – це опредметнена подія за значенням *запозичити* (Білодід, 1970–1980: III, 271); а *запозика* – це те, що запозичене. Слово *запозика* не новотвір. Його вживали ще І. Франко, В. Сімович, Я. Рудницький і В. Чапленко (Каруник, 2019: 184). Зокрема, це слово зафіксовано у словниках (Андрусишин & Крет, 1981: 286; Kuzelja & Rudnyckuj, 1987: 256). А в академічному словнику (Кочерга & Мейнарович, 2010: 16, 107) іменника з предметовим значенням *запозика* чітко відмежовано від іменників з процесовим значенням *запозичання* // *запозичення*.

Аналіз останніх публікацій

Ще 1945 року відомий термінознавець Д. Лотте (1898–1950) сформулював критерії правильності писання багатоеlementного терміна разом, із дефісом або окремо залежно від семантичних відношень між його елементами. Ці критерії, опубліковані в (Лотте, 1969), стали підґрунтям для створювання та упорядковування різних галузевих терміносистем (Сифоров, 1979: 44–47). Тому писання тих самих терміноelementів разом, із дефісом або окремо дає змогу передати різні **семантичні** відношення між ними. Оскільки ці відношення залежать від ознак, що складають зміст утямків, то різне писання – це також і дієвий спосіб передати різний зміст утямків.

Багатослівні терміни і термінні вислови – це словосполуки. Тому, на нашу думку, потрібно побудувати моделі термінів, які, окрім семантичних зв'язків, поданих у моделях (Лотте, 1969; Сифоров, 1979: 44–47), указували б також на граматичну підпорядкованість залежних слів від опорних, тобто давали би змогу передати такі три способи прислівного підрядного зв'язку, як **керування, узгодження і прилягання** (Русанівський, Тараненко, Зяблюк & інші, 2004: 249–250, 489–491, 527–528, 698).

Оскільки правила писати разом, із дефісом або окремо є однією із найскладніших правописних проблем, то, щоб допомогти мовцям розв'язати її, укладено спеціальні орфографійні словники-довідники. Друге видання словника (Шевчук, 2006) містить 32 000 слів, зокрема найуживаніші слова і словосполуки, найновіші запозики, спеціальну різногалузеву термінну лексику. Словник-довідник (Співак & Якименко, 2009) налічує вже близько 60 000 слів. Наприкінці цього словника-довідника (с. 511–526) у табличній формі подано правила правопису складних слів. Підґрунтям цих правил, на нашу думку, було подане у переліку джерел видання (Український правопис, 2001), чинне на момент укладання цього словника-довідника.

Проте обидва словники укладено не на теорійному¹³ підґрунті, а на підставі наявних загальнономовних словників, тобто за основу взято усталені

¹³ У чинній редакції Українського правопису 2019 року закріплено **загальну норму**, якої не було в попередній редакції, що «суфікс **-н-** (-ий) – один з основних прикметникових суфіксів, приєднаний до основ іншомовних іменників на **-ія**: *гармонійний, емоційний, категорійний, коаліційний, традиційний, пропорційний* та ін.» (Український правопис, 2019: § 33, п. 1). А гібридні прикметникові суфікси **-ичн-** / **-ичн-** постають цілком природно, коли основа твірного запозиченого іменника має наприкінці **-ик-** / **-ік-** (напр., *гармоніка* → *гармонічний*, але *гармонія* → *гармонійний*). З огляду на це від *теорія* → *теорійний*. Тоді як прикметник *теоретичний* утворений не від запозиченого іменника *теорія*, а від прикметників західноєвропейських мов, найпевніше від *нім. theoretisch* або *англ. theoretic*, які походять від пізнолатинського (Late Latin) *theoreticus*, утвореного від давньогрецького (Ancient Greek) *θεωρητικός* (*theōrētikós*) (<https://www.merriam-webster.com/dictionary/theoretical>; <https://en.wiktionary.org/wiki/theoretic>). Отже, прикметник *теор/ем/ичн/ий* містить два семантично порожні й через це зайві суфікси: **-ем-** грецького й латинського походження і гібридний **-ичн-**. За час після відновлення незалежності України в 1991 році фахівці конкретних наук намагаються очистити українську термінологію від прикметників чужомовного походження, утворених за неприродними для української мови словотвірними моделями, і замінюють їх спільнокореновими словами, утвореними природно від співвідносних запозичених і давно засвоєних чужомовних іменників. Цю тенденцію К. Городенська назвала синхронним морфолого-словотвірним перевормуванням раніше запозичених прикметників (Городенська, 2020: 98). Не став винятком і прикметник *теорійний*, якого почали вживати в авторитетних фахових виданнях, напр.: (Адо, 2014: 8–11; Дудаш, 2024,

форми, які часто суперечать одна одній. Наприклад, у (Шевчук, 2006: 59; Співак & Якименко, 2009: 76–77) *власне-граматичний*, *власне-зворотний* і *власне-іменниковий* подано з дефісом, бо така форма усталася в багатьох мовознавчих працях, тоді як *власне український* окремо. Переліки використаних джерел в обох словниках не містять жодного термінологічного словника. У них не подано навіть виданих на той час академічних словників наукової термінології. Тому не дивно, що у (Співак & Якименко, 2009: 341) *природничо-науковий* подано з дефісом, а у (Вассер, Дудка, Єрмоленко & ін., 1996: 173) разом – *природничонауковий*. До речі, саме писати разом відповідає правилу 2), поданому у (Співак & Якименко, 2009: 516), бо цього прикметника утворено від *природничі науки* – сполуки іменника та узгодженого з ним прикметника.

Усе це переконує, що до рекомендацій словників (Шевчук, 2006; Співак & Якименко, 2009) треба ставитися критично, а норми писання термінів як знаків фахової мови – встановлювати не із практики вживання, а й з міркувань однозначності та системності.

Важливим кроком у вноормуванні правил писання складних слів стало нове видання українського правопису, яке містить спеціальний підрозділ «Правопис слів разом, із дефісом, окремо» (Український правопис, 2019: § 35–44). Подані в ньому норми уточнюють норми попереднього видання. Тому дуже важливо, по-перше, порівняти ці нові правописні норми з моделями, побудованими на підставі семантичних зв'язків терміноелементів, і в разі виявлених невідповідностей запропонувати уточнити певні норми чинного українського правопису, а по-друге, дати рекомендації, як увідповіднити писання деяких усталених термінів нормам нового правопису і побудованим моделям.

Усі ці досі не розв'язані проблеми спонукали нас обрати правила писання триелементних термінів і термінних висловів об'єктом пропонованого дослідження.

Мета статті:

1) ґрунтуючись на підході (Лотте, 1969; Сифоров, 1979: 44–47), побудувати основні моделі триелементних термінів і термінних висловів, у яких, окрім семантичних зв'язків між терміноелементами, передати граматичну підпорядкованість залежних слів від опорних, а також зрощення їх;

2) проілюструвати побудовані моделі прикладами українських термінів і термінних висловів;

3) на підставі побудованих моделей сформулювати правила писати разом, із дефісом або окремо, порівняти їх із нормами чинного українського правопису (Український правопис, 2019: § 35–44) і виявити певні невідповідності між ними;

4) запропонувати, як писати деякі усталені терміни відповідно до побудованих моделей і норм чинного правопису, а також як усунути виявлені невідповідності уточненням певних положень чинного українського правопису.

105; Олійник, 2019: 72; Петрушкевич, 2011: 88; Рабінович, 2024: 28, 32–33, 37). З огляду на повіще в цій статті всі прикметники від чужомовних іменників на *-ія* утворено за цією регулярною українською словотвірною моделлю (Український правопис, 2019: § 33, п. 1), але в цитатах збережено правопис першотворів.

Виклад основного матеріалу

0. Умовні позначки

Щоб показати семантичні, синтаксичні та словотвірні зв'язки між словами у словосполучці, далі використано такі умовні позначки:

- фігурні дужки ({}), передають семантичний зв'язок між терміноелементами, який утворює певний утямок;
- стрілка ($\Rightarrow$) позначає підрядний прислівний синтаксичний зв'язок *керування*, спрямований від опорного слова до керованого;
- стрілки ($\leftarrow$, $\rightarrow$, $\bar{\leftarrow}$, $\bar{\rightarrow}$) позначають підрядний зв'язок *узгодження*, спрямований від означуваного іменника чи іменникової словосполучки до узгодженого означення;
- стрілки ($\leftarrow$, $\rightarrow$) позначають підрядний зв'язок *прилягання*, спрямований від опорного слова до залежного;
- стрілки ($\Rightarrow$, $\Leftarrow$) позначають *зрощення*, тобто писання складного слова разом;
- великими літерами *X*, *Y*, *Z* позначено іменники, а малими літерами *x*, *y* – прикметники, дієприкметники, числівники, прислівники, частки, *v* – твірне дієслово, а індексом *s* позначено іменникові, прикметникові (дієприкметникові) основи.

1. Три основні моделі триелементних термінів

1.1. Писання окремо

Такому правилу писання відповідає модель:

$$\{x \leftarrow \{y \leftarrow Z\}\}, \quad (2)$$

де $\{y \leftarrow Z\}$ – це модель терміна, який позначає видовий утямок, що належить до першого рівня класифікації; *Z* – означуваний іменник (родовий термін); *x* і *y* – узгоджені означення, що передають розрізняльні ознаки.

Приклад 1. Терміни, що позначають різновиди займенникових прикметників (Вихованець, Городенська, Загнітко & Соколова, 2017: 297–305): *присвійні займенникові прикметники*, *вказівні займенникові прикметники*, *питальні займенникові прикметники*, *відносні займенникові прикметники*, *неозначені займенникові прикметники*, *означальні займенникові прикметники*, *узагальнювальні займенникові прикметники*, *ототожнювальні займенникові прикметники*.

У цій класифікації родовим терміном *Z* є іменник *прикметник*, а розрізняльною ознакою першого рівня класифікації *y* є прикметник *займенниковий*, який разом із родовим терміном утворює видовий термін *займенниковий прикметник* $\{y \leftarrow Z\}$, тоді як розрізняльними ознаками другого рівня класифікації *x* є прикметники *присвійний*, *вказівний*, *питальний*, *відносний*, *неозначений*, *означальний*, *узагальнювальний*, *ототожнювальний*.

Зауважимо, що в усіх термінах, поданих у прикладі 1, прийнято прямий порядок слів: узгоджене означення стоїть перед означуваним словом (словосполучкою). На нашу думку, такий порядок слів робить терміни прозорими.

1.2. Писання з дефісом

Такому правилу писання відповідає модель:

$$\{y_1 \dots y_2 \leftarrow Z\}, \quad (3)$$

у якій обидві розрізняльні ознаки y_1 і y_2 не підпорядковані одна одній та незалежно означають родовий термін Z , тобто між ними можна поставити сполучник i . У разі таких відношень між терміноелементами i (Лотте, 1969: 106; Сифоров, 1979: 46), і [Український правопис, 2019, § 40, п. 2, 2), а)] пропонують писати складний прикметник $y_1 + y_2$ з дефісом.

Є три основні варіанти творення складного прикметника $y_1 + y_2$.

Варіант 1. Перша частина y_1 складного прикметника – це «звичайна» українська прикметникова основа, до якої додано сполучний голосний o або e .

Приклад 2. Аграрно-промисловий комплекс (= аграрний i промисловий комплекс) – сукупність галузей народного господарства, що охоплює сільське господарство й галузі промисловості, тісно пов'язані із сільськогосподарським виробництвом, які транспортують, зберігають, переробляють сільськогосподарську продукцію, доводять її до споживача й забезпечують сільське господарство технікою та добривами тощо.

У цьому терміні справді можна поставити сполучник i , бо *аграрний* – це пов'язаний із сільським господарством, а *промисловий* – із промисловістю.

Приклад 3. Науково-технічний прогрес – це поступовий рух науки i техніки, еволюційний розвиток усіх елементів продуктивних сил суспільства на основі широкого пізнання та освоєння зовнішніх сил природи.

У цьому терміні також можна поставити сполучник i , бо *науковий прогрес* – це прогрес пов'язаний із наукою, а *технічний* – із технікою.

Варіант 2. Перша частина y_1 складного прикметника – це запозичена чужомовна прикметникова основа на *-ик-* (*-ік-*)¹⁴, до якої додано сполучний голосний o .

Приклад 4. Семантико-синтаксичні¹⁵ відношення – це відношення, що відбивають стосунки предметів і явищ позамовної дійсності, подані певним синтаксичним зв'язком поєднаних між собою синтаксичних одиниць. Отже, ідеться про органічне поєднання семантичних i синтаксичних зв'язків.

На нашу думку, норма [Український правопис, 2019, § 40, п. 2, 2), б)] потребує уточнення, бо критерієм писання з дефісом має бути не те, що «перша основа» «закінчується на *-ико* (*-іко*)», а сурядний зв'язок між обома частинами складного прикметника. Через це потрібно переглянути приклади, бо деякі з поданих складних прикметників утворені з іменника та узгодженого з ним прикметника, тобто підпадають під норму [Український правопис, 2019, § 40, п. 1, 2), а)]. А тому їх треба писати разом: *діалектико-матеріалістичний* ← *діалектичний матеріалізм*, *політико-економічний* ← *політична економія* (Білодід, 1970–1980: VII, 81).

¹⁴ Це давньогрецький суфікс *ικός* (*ikós*) відносних прикметників (Сифоров, 1979: 86) або споріднений йому латинський суфікс *-icus*, запозичені в різні європейські мови, зокрема у французьку (у формі *ique*) і англійську (у формі *ic*) (<https://en.wiktionary.org/wiki/-icus#Latin>).

¹⁵ Перша частина цього складного прикметника – це запозичена основа давньогрецького прикметника *σημαντικός* (*sēmantikós*) (<https://en.wiktionary.org/wiki/semantic>).

Варіант 3. Перша частина y_1 складного прикметника не має прикметниково-суфікса, але виконує функцію означення.

Приклад 5. *М'ясо-молочна промисловість* – підгалузь харчової промисловості, пов'язана з вироблянням м'ясних i молочних продуктів.

Норма [Український правопис, 2019, § 40, п. 2, 2), в)] також потребує уточнення, бо критерієм має бути сурядний зв'язок між обома частинами складного прикметника.

А примітку [Український правопис, 2019, § 40, п. 2, 2), в), прим.] пропонуємо вилучити, бо *головоногі* – це клас морських молюсків, у яких ноги перетворилася на щупальця, що виходять безпосередньо з великої голови, а не з тулуба, як у більшості інших тварин. Отже, між двома основами не можна поставити сполучника i , бо має місце інший семантичний зв'язок.

1.3. Писання разом

Розрізняльні ознаки x і y можуть утворювати складний прикметник, який передає єдиний утямок і тому його треба писати разом:

$$\{\{x_s \Leftarrow y\} \Leftarrow Z\} \quad (4)$$

Є п'ять основних варіантів творення складного прикметника $\{x_s \Leftarrow y\}$.

Варіант 1. Складний прикметник $\{x_s \Leftarrow y\}$ походить від двослівної прикметниково-іменникової словосполуки $\{x \Leftarrow Y\}$, де Y – іменник, твірний для прикметника y ; x – прикметник, що є узгодженим означенням до іменника Y ; а x_s – основа цього прикметника. Писати разом такий складний прикметник повністю відповідає правописній нормі [Український правопис, 2019, § 40, п. 1, 2), а)].

Приклад 6. Поділ утямку *картина світу*. Цей родовий двослівний термін складається з опорного іменника *картина* (Z_1) й іменника *світ* (Z_2), що є неузгодженим означенням, приєднаним до означуваного опорного іменника Z_1 зв'язком керування (Шульжук, 2010: 99). Отже, родовий термін має модель $\{Z_1 \Rightarrow Z_2\}$.

На першому рівні класифікації цей утямок поділяють на *наукову картину світу* і *буденну картину світу* (Гінзбург, 2012: рис. 1). Зазначені два видові трислівні терміни першого рівня класифікації мають модель $\{y \Leftarrow \{Z_1 \Rightarrow Z_2\}\}$.

Через поділ системи наук на *природничі*, *технічні*, *гуманітарні* і *суспільні науки*, утворено такі видові терміни другого рівня класифікації: *природничонаукова картина світу*, *технічна наукова картина світу*, *гуманітарнонаукова картина світу* та *суспільнонаукова картина світу* (Гінзбург, 2012: рис. 2), які мають модель $\{\{x_s \Leftarrow y\} \Leftarrow \{Z_1 \Rightarrow Z_2\}\}$. Тому, точно кажучи, ці терміни чотириелементні. Проте неузгоджене означення Z_2 ніяк не впливає на правило писання складного прикметника $\{x_s \Leftarrow y\}$.

З огляду на наявність усталених словосполук *природничі науки*, *технічні науки*, *гуманітарні науки* і *суспільні науки* та норму [Український правопис, 2019, § 40, п. 1, 2), а)] складні прикметники *природничонауковий*, *технічна науковий*, *гуманітарнонауковий* і *суспільнонауковий* треба писати разом. Так само разом треба писати складного прикметника *окремонауковий* у терміні *окремонаукові картини світу* (Гінзбург, 2012: 13, 15), бо цей прикметник утворений від словосполуки *окрема наука*.

Приклад 7. Як відомо (Русанівський, Тараненко, Зяблюк & інші, 2004: 428), односкладні речення поділяють «на *означено-особові речення*, *неозначено-*

Отже, правописну норму [Український правопис, 2019, § 40, п. 1, 2), е)] треба доповнити правилом про складні прикметники, першою частиною яких є слова зі значенням неозначеної кількості (*багато, кілька, мало*) і навести відповідні приклади.

Варіант 3. Складний прикметник $\{x_s \Leftarrow y\}$ походить від двослівної словосполучки $\{y \Rightarrow X\}$, де y – дієприкметник або власне віддієслівний прикметник, які успадкували керування від твірного дієслова, X – керований іменник, а x_s – його основа.

Приклад 11. Українськими відповідниками поширених англійських термінів на зразок *computer-oriented language* і *procedure-oriented language* є *комп'ютерозорієнтована мова* і *процедурозорієнтована мова* (Кочерга & Мейнарович, 2010: 611). Виділені грубим курсивом складні українські прикметники утворені від словосполук *зорієнтований на комп'ютер / процедуру*, тобто y – це дієприкметник *зорієнтований* доконаного виду, що передає результатівий стан і успадкував керування від твірного дієслова *зорієнтувати*.

Приклад 12. Українськими відповідниками поширених англійських термінів на зразок *frequency-dependent reflector* і *frequency-independent reflector* є *частотозалежний відбивач* і *частотонезалежний відбивач* (Кочерга & Мейнарович, 2010: 459, 982). Виділені грубим курсивом складні українські прикметники утворені від словосполук *(не)залежний від частоти*, тобто y – це власне віддієслівний прикметник *(не)залежний*, який успадкував керування від твірного дієслова *залежати*.

Варіант 4. Якщо власне дієслівний прикметник y втрачає керування твірного дієслова або його не вживають самостійно (без іменникового компонента), то складного прикметника $\{x_s \Leftarrow y\}$ утворюють зі словосполук $\{v_t \Rightarrow X\}$, де v_t – дієслово, твірне для власне віддієслівного прикметника y .

Приклад 13. Терміни на зразок *волелюбні народи* (*freedom-loving people*) і *теплопоглинальний елемент* (*heat-absorbing element*). Виділені грубим курсивом складні українські прикметники утворені від дієслівних словосполук: *любити волю* → *волелюбний*; *поглинати тепло* → *теплопоглинальний*.

Варіант 5. Складні прикметники $\{x_s \Leftarrow y\}$ також можуть бути утворені зі словосполук $\{y \Rightarrow \text{rger} + X\}$, де y – це власне віддієслівний прикметник або дієприкметник, $\text{rger} + X$ – прийменниково-відмінкова форма іменника, приєднана до прикметника (дієприкметника) підрядним зв'язком керування, а x_s – основа іменника X .

Приклад 14. Термін *вогнетривкій покрив*, тобто *покрив, тривкій до вогню*. Англійський відповідник зазначеного прикметника *fire-resistant* (Кочерга & Мейнарович, 2010: 238) пишуть із дефісом. Але не треба переносити таке писання в українську мову.

Приклади 11–14 свідчать, що:

1) на відміну від складних англійських прикметників на *-absorbing, -dependent, -independent, -loving, -oriented, -resistant* і подібних, що їх пишуть із дефісом, українські складні прикметники-відповідники треба писати разом (Гінзбург, 2001);

2) перший терміноелемент українського складного прикметника – це основа іменника. Тому цей терміноелемент не може містити жодного **прикметникового** суфікса, але може мати іменникові суфікси (напр., *част/ом/а*).

З огляду на варіанти 3–5 треба уточнити норму [Український правопис, 2019, § 40, п. 1, 2), б)], виклавши її так: «складні прикметники, утворені зі сполуки дієслова, дієприкметника або власне віддієслівного прикметника з відмінковою або прийменниково-відмінковою формою іменника», а також додати наведені вище приклади.

Пропонуємо вилучити примітку [Український правопис, 2019, § 40, п. 1, 2), б), прим.], бо вона вводить в оману. Прикметники **вантажно-розвантажувальний** і **контрольно-вимірjuвальний** треба писати з дефісом, але не через наявність префікса, а тому, що ці прикметники підпадають під норму [Український правопис, 2019, § 40, п. 2, 2), а)]. Бо *вантажно-розвантажувальні роботи* – це комплекс заходів, спрямованих на піднімання різноманітних вантажів, щоб *навантажувати і розвантажувати* їх, а *контрольно-вимірjuвальні прилади* – це пристрої, що їх використовують для *вимірjuвання і контролювання* різних технологічних параметрів.

2. Писання термінів, у яких розрізняльну ознаку передають прислівники

Такі терміни можуть мати дві моделі:

$$\{ \{x \Leftarrow y\} \Leftarrow Z \}, \quad (5)$$

$$\{ x \Leftarrow \{y \Leftarrow Z\} \}, \quad (6)$$

де x – прислівник, y – прикметник або дієприкметник.

Перші два елементи термінів, побудованих за моделлю (5), пишуть разом, а за моделлю (6) – окремо. Зауважимо, що **нема жодного варіанта**, коли терміни, у яких розрізняльну ознаку передають прислівники, треба писати з дефісом.

2.1. Писання разом

Складні прикметники в (5) пишуть разом, коли прислівник і власне віддієслівний прикметник (дієприкметник) **спільно** передають чітко визначену ознаку, тобто утворюють семантичну єдність і тому зрощуються.

Приклад 15. Розрізняють такі різновиди *антен*: **впередспрямована антена** (end-fire antenna), **всюдиспрямована антена** (omnidirectional antenna), **вузькоспрямована** або **гостроспрямована антена** (beam antenna), **назадспрямована антена** (backfire antenna), **поперечноспрямована антена** (broadside antenna) (Кочерга & Мейнарович, 2010: 46–47).

Із прикладу 15 випливає, що в складному прикметнику багатозначний прислівник ужитий лише в одному, конкретному, значенні, зазвичай непервинному (напр., *гостро* в значенні *вузько*). Через це такі складні прикметники часто пояснюють сполукою твірного дієслова з іншими прислівниками.

Приклад 16. **Свіжовиритий** – «який недавно або тільки що вирили»; **свіжозрубаний** – «який недавно або тільки що зрубали»; **свіжоскопаний** – «який недавно або тільки що скопали» (Білодід, 1970–1980: IX, 81–82).

Чинний правопис містить норму [Український правопис, 2019, § 40, п. 1, 2), в)] писання таких складних прикметників разом. Проте, на нашу думку, її треба уточнити, виклавши в такій редакції: «складні прикметники, перша частина яких утворена від прислівника, а друга – від власне віддієслівного прикметника або дієприкметника, коли обидві частини **спільно** передають чітко визначену ознаку, тобто утворюють семантичну єдність». Також треба переглянути приклади, бо прикметник *тонкомірний* походить від іменника *тонкомір*, тобто підпадає під норму [Український правопис, 2019, § 40, п. 1, 1)], *багатопрогінний* – від *багато прогонів* і його природніше перенести до уточненої норми [Український правопис, 2019, § 40, п. 1, 2), е)], а прикметник *круглообертальний* узагалі неправильний. Правильно: *кругообертальний* – який рухається по колу (колу), напр.: *кругообертальна піч*, і тут *круг* – це іменник.

2.2. Писання окремо

У (6) прислівник *x* треба писати окремо від прикметника / дієприкметника *y*, коли вони не утворюють семантичну єдність, а {*y* ← *Z*} – це двослівний термін, що позначає певний утямок.

Приклад 17. *Чорне тіло* [blackbody (Кочерга & Мейнарович, 2010: 100)] – це реальне тіло, яке поглинає **практично** весь потік електромагнітного проміння, що падає на його поверхню, а *абсолютно чорне тіло* [ideal blackbody; absolutely black body; perfectly black body (Кочерга & Мейнарович, 2010: 100, 103–104)] – це *ідеалізоване тіло, яке цілком поглинає весь потік електромагнітного проміння, що падає на його поверхню, незалежно від температури цього тіла*.

Чинний правопис має норму [Український правопис, 2019, § 40, п. 1, 2), в), прим. 1] писання таких термінів окремо. Проте критерій «збереження логічного наголосу на прислівнику», на нашу думку, не досить чіткий. Пропонуємо уточнити цю примітку, виклавши її в такій редакції: «Прислівники, які зберігають значення окремої (додаткової) ознаки, не зливаються в одне слово з наступним прикметником або дієприкметником». Також треба переглянути приклади, бо зокрема підхід, сфокусований на якісному підготуванні та адаптуванні до певної професії, на нашу думку, правильно називати *професієзорієнтований* (vocationally-orientated) і писати разом, як аналогічні прикметники у прикладі 11. А наведений у примітці приклад *професійно орієнтований* передає інше значення – той, кого орієнтують професійно (на професійному рівні), тобто фахівці, а не аматори.

3. Писання термінних висловів і термінів, що мають частки *власне*¹⁷ і *невласне*

У мовознавчій літературі часто вживають часток *власне* і *невласне*¹⁸, щоб відрізнити *типове* від *нетипового*. Зокрема, в енциклопедійній статті «Повнозначні слова» І. Вихованець писав «Власне іменникам, займ.

¹⁷ Не плутати з прикметником *власний*, який у формі середнього роду є елементом низки термінів, напр.: *власне ім'я* (Український правопис, 2019: § 87, п. 4, прим. 2–3), *власне значення* (Кочерга & Мейнарович, 2010: 1311) тощо.

¹⁸ Частки *власне* вживають не лише у фаховій, а й у загальноживаній мові. Тому цю частку фіксують загальномовні словники, напр. (Білодід, 1970–1980: I, 702). Тоді як частки-антоніма *невласне* вживають лише у фахових текстах, і загальнономовні словники, які б її фіксували, нам невідомі.

іменникам, власне прикметникам, займ. прикметникам, власне числівникам, займ. числівникам і дієсловам як змінним словам протистоять незмінні власне прислівники і займ. прислівники» (Русанівський, Тараненко, Зяблюк & інші, 2004: 496), а в його ж статті «Предикативи» зазначено: «Ост. часом окр. укр. мовознавці кваліфікують П. як специф. групу аналіт. дієслів, які відрізняються від власне дієслів тим, що утв. за допомогою зв'язок морфем. характеру» (Русанівський, Тараненко, Зяблюк & інші, 2004: 519). У цих цитатах *займенниковий іменник, займенниковий прикметник, займенниковий числівник, займенниковий прислівник, аналітичне дієслово* – це двослівні мовознавчі терміни, що позначають чітко окреслені множини слів / словосполук, які із синтаксичного погляду вподібнені типівим словам відповідної частини мови, але відрізняються від них: займенникові слова – «способом представлення» (Вихованець, Городенська, Загнітко & Соколова, 2017: 36), а аналітичні дієслова – наявністю зв'язок, які передають усі граматичні значення аналітичного дієслова. Щоб якось назвати типову підмножину слів певної частини мови, у поданих цитатах ужито *власне іменник*¹⁹, *власне прикметник*, *власне числівник*, *власне прислівник*, *власне дієслово*, де частка *власне* має значення «у власному розумінні цього слова» (Білодід, 1970–1980: I, 702).

Проте можливий поділ слів певної частини мови на *типіві* і *нетипіві* за іншим критерієм. Напр.: «Предикатним іменникам властива не притаманна власне-іменникам категорія валентності, транспонована від вихідних предикатних слів – дієслів, прикметників предикативних тощо» (Вихованець, Городенська, Загнітко & Соколова, 2017: 81), де *власне іменниками* вже названо непередикатні іменники, які є ядром іменникового класу.

Отже, *власне іменник*, *власне прикметник*, *власне числівник*, *власне прислівник*, *власне дієслово*, *власне зв'язки* і *невласне зв'язки* – це не терміни, а двослівні термінні вислови, зміст яких залежить від контексту і зазвичай потребує пояснення²⁰. Вони складаються з однослівних граматичних термінів і часток *власне* / *невласне*. Ці двослівні термінні вислови мають модель $\{x \leftarrow Y\}$, де x – частка, а Y – відповідний термін-іменник.

Від таких двослівних іменникових сполук природно утворюють триелементні термінні вислови на зразок *власне іменникові функції*, *власне відмінкові функції*, *власне безособове дієслово*; *власне повнозначні слова* і *невласне повнозначні слова* (Русанівський, Тараненко, Зяблюк & інші, 2004: 44, 76, 401, 496), *власне теперішній* і *невласне теперішній час* (Грищенко, 2002: 379), *власне дієслівні основи* і *власне прикметникова* форма (Тараненко, 2024: 220, 283), *власне літературні межі* (Білодід, 1970–1980: I, 702), *власне числівниковий зразок* (Городенська, 2014: 37) тощо. Усі ці термінні вислови мають модель

$$\{\{x \leftarrow y\} \leftarrow Z\} \quad (7)$$

¹⁹ Не плутати з терміном *власний іменник* (Вихованець, Городенська, Загнітко & Соколова, 2017: 77; Грищенко, 2002: 286), яким позначають лексико-граматичний розряд іменників, що об'єднує індивідуальні назви конкретних предметів.

²⁰ Напр.: «1) *власне повнозначні (невказівні)* слова, що означають...; 2) *невласне повнозначні (вказівні, займенникові)* слова, які означають...» (Русанівський, Тараненко, Зяблюк & інші, 2004: 496).

З погляду правил писання впадає в око, що в численних енциклопедійних статтях І. Вихованця (Русанівський, Тараненко, Зяблюк & інші, 2004) за поодинокими винятками (с. 209, 442) й у (Грищенко, 2002; Тараненко, 2024; Городенська, 2014) часткі *власне* і *невласне* записано окремо, тоді як у (Вихованець, Городенська, Загнітко & Соколова, 2017) усі ці часткі – із дефісом.

На нашу думку, писання часток *власне* і *невласне* з іменниками і прикметниками з дефісом не має жодних правописних підстав, бо таких норм нема в чинному українському правописі. Ба більше, у ньому подібні триелементні термінні вислови записано окремо, напр.: «власне орфографічний знак» (Український правопис, 2019: розділ V), «власне питальні речення» (Український правопис, 2019: § 156, п. 1, прим. 1), «у власне дієслівному значенні» [Український правопис, 2019: § 158, I, п. 15, 2), прим., а)].

Зауважимо, що деякі термінні вислови набувають чіткої окресленості і тому стають термінами, напр.: *власне кількісні числівники* (тобто числівники, що позначають кількість у цілих одиницях) (Русанівський, Тараненко, Зяблюк & інші, 2004: 81, 199, 794; Грищенко, 2002: 340), *власне пряма мова* (частина прямої мови, що відтворює чийсь слова, на відміну від авторського пояснення) (Шевельов, 1951: 131), *власне дієслівні категорії* (що відбивають семантико-граматичну природу дієслова) і *невласне дієслівні категорії* (що мають похідний характер, бо транспоновані в дієслово від іменника), *власне зворотне значення* (тобто різновид зворотного значення, яке відповідає процесам, спрямованим на самого суб'єкта, його зовнішність, поверхню його тіла тощо). У таких термінах часткі *власне* і *невласне* також треба писати окремо.

Висновки:

1. Побудовані в цій статті моделі триелементних термінів і термінних висловів відбивають семантичні зв'язки між терміноелементами синтаксичними й словотворчими засобами української літературної мови і є одним із основних засобів забезпечити прозорість термінів і термінних висловів.

2. Запропоновані правила писання триелементних термінів і термінних висловів разом, із дефісом або окремо відповідають основним нормам чинного український правопису.

3. Показано, що усталене писання деяких термінів із дефісом порушує норми чинного українського правопису і вводить в оману, бо згідно з [Український правопис, 2019, § 40, п. 2, 2), а)] дефіс правильно ставити між розрізняльними ознаками лише тоді, коли ці ознаки не підпорядковані одна одній і незалежно означають родовий термін, а в разі всіх інших семантичних відношень писати з дефісом – це наслідок шкідливого впливу правопису чужих мов, переважно англійської та російської, якого треба позбутися.

4. Виявлено певні невідповідності норм писання складних слів чинного українського правопису і запропоновано:

- вилучити норму [Український правопис, 2019, § 40, п. 2, 2), г)];
- уточнити норми [Український правопис, 2019, § 40, п. 1, 2), б); § 40, п. 1, 2), в); § 40, п. 1, 2), в), прим. 1; § 40, п. 2, 2), б); § 40, п. 2, 2), в)];
- доповнити норму [Український правопис, 2019, § 40, п. 1, 2), е)];

- переглянути приклади, подані в [Український правопис, 2019, § 40, п. 1, 2), в); § 40, п. 1, 2), в), прим. 1; п. 2, 2), б)];
- вилучити примітки [Український правопис, 2019, § 40, п. 1, 2), б), прим.; § 40, п. 2, 2), в), прим.].

ЛІТЕРАТУРА

1. Адо, П. (2014). *Що таке антична філософія?* (Переклад з французької С.Л. Йосипенка). Київ: Новий Акрополь.
2. Андрусишин, К.Г., & Крет, Й.Н. (1981). *Українсько-англійський словник*. (2-ге вид.). Торонто: University of Toronto Press.
3. Баранов, А.Н., Добровольський, Д.О., Михайлов, М.Н., Паршин, П.Б., & Романова, О.И. (2003). *Англо-русский словарь по лингвистике и семиотике. Около 9000 терминов*. (Изд. 2-е, испр. и доп.). Москва: Институт русского языка им. В.В. Виноградова РАН.
4. Білодід, І.К. (Гол. ред.) (1970–1980). *Словник української мови*. (Т. I–XI). Київ: Наукова думка.
5. Вассер, С.П., Дудка, І.О., Єрмоленко, В.І., & ін. (1996). *Російсько-український словник наукової термінології: Біологія, хімія, медицина*. Київ: Наукова думка.
6. Вихованець, І.Р., Городенська, К.Г., Загнітко, А.П., & Соколова, С.О. (2017). *Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія*. (К.Г. Городенська, Ред.). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
7. Гінзбург, М.Д. (2001). Як правильно «проблемно-орієнтований» чи «проблемозорієнтований», «процедурно-орієнтований» чи «процедурозорієнтований», «об'єктно-орієнтований» чи «об'єктозорієнтований»? *Інформаційно-керуючі системи на залізничному транспорті*, 6, 72–74.
8. Гінзбург, М.Д. (2012). Наукова картина світу як засіб інтегрувати та систематизувати фахові знання. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія*, 2 (16), 9–17.
9. Гінзбург, М.Д. (2012а). Фахові мови як інструмент формування, фіксування, зберігання та передавання фахових знань. *Мова. Свідомість. Концепт*, 2, 18–33.
10. Гінзбург, М.Д. (2021). Пропозиції щодо творення прикметників від запозичених термінів на -графія, -логія, -метрія, -скопія. *Термінологічний вісник*, 6, 18–33.
11. Гінзбург, М. (2024) Термін словосполука проти словосполучення з погляду застандартизованих міжнародних вимог до термінів. У Литвинська С.В. (ред.). *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Українська термінологія: традиції та новації», присвяченої 25-річчю кафедри української мови та культури факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету, м. Київ, 16 квітня 2024 р.* (с. 14–20). Київ: Талком.
12. Городенська, К. (2014). *Українське слово у вимірах сьогодення*. Київ: ТОВ «КММ».
13. Городенська, К. (2017). Граматичний стандарт української літературної мови і сучасна практика. *Граматичні студії*, 3, 17–21.
14. Городенська, К. (2020). Морфолого-словотвірне перевнормування запозичених прикметників в усталених словосполученнях. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*, 1 (43), 92–99.
15. Грищенко, А.П. (Ред.). (2002). *Сучасна українська літературна мова* (Вид. 3-тє, доповн.). Київ: Вища школа.
16. ДСТУ 3966:2009. *Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять*. Київ: Держспоживстандарт України.
17. Дудаш, Т. (2024). Властива правнича мова як засіб протидіяти російській агресії проти України (під оглядом наукового спадку академіка Петра Рабіновича). *Право України*, 10, 96–115.

18. Каруник, К.Д. (2019). *Юрій Шевельов як дослідник української мови*. [Дис. ...канд. філол. наук]. Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди.
19. Кочерга, О., & Мейнарович, Є. (2010). *Англійсько-українсько-англійський словник наукової мови (фізика та споріднені науки). Частина I – англійська-українська*. Вінниця: Нова книга.
20. Лотте, Д.С. (1969). *Образование и правописание трехэлементных научно-технических терминов*. Москва: Наука.
21. Науменко, В. (1917). *Загальні принципи українського правопису*. Київ: Українська школа.
22. Огієнко, І. (2004). *Історія української літературної мови*. Київ: Наша культура і наука.
23. Олійник, А.Ю. (2019). Формування системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку. *Стратегія економічного розвитку України*, 45, 67–76.
24. Петрушкевич, А. (2011). Зміст поняття несвідомого у різних наукових методологічних системах. *Науковий вісник Чернівецького університету. Філософія*, 563–564, 84–89.
25. Рабінович, С. (2024). Людяність, сумління і явна злочинність: теорійні аспекти застосування Нюрнберзьких принципів. *Право України*, 10, 28–46.
26. Русанівський, В.М., Тараненко, О.О., Зяблук, М.П., & інші (ред. кол.). (2004). *Українська мова. Енциклопедія*. (2-ге вид., випр. і доповн.). Київ: Укр. енциклопедія.
27. Сифоров, В.И. (Отв. ред.). (1979). *Краткое методическое пособие по разработке и упорядочению научно-технической терминологии*. Москва: Наука.
28. Соколова, С.О. (2023). Правопис слів разом, із дефісом, окремо в загальній структурі «Українського правопису» 2019 року. *Українська мова*, 3(87), 102–115. <https://doi.org/10.15407/ukrmoiva2023.03.102>
29. Співак, Т.К., & Якименко, О.О. (2009). *Словник-довідник сучасної української мови. Разом. Окремо. Через дефіс: близько 60 000 слів*. Харків: ФОП Співак В.Л.
30. Тараненко, О.О. (2024). *Українська літературна мова кінця ХХ – першої чверті ХХІ ст.: стан і тенденції розвитку* (Частина II: Розділи VII–XII). Київ: Український мовно-інформаційний фонд НАН України.
31. *Український правопис*. (2001). Київ: Наукова думка.
32. *Український правопис*. (2019). Київ: Наукова думка.
33. Хворостин, Д. (2007). *Англо-русский словарь лингвистических терминов*. Челябинск.
34. Чапленко, В. (1970). *Історія нової української літературної мови (XVII ст. – 1933 р.)*. Нью-Йорк.
35. Шевельов (Шерех), Ю. (1951). *Нарис сучасної української літературної мови*. Мюнхен: Молоде життя.
36. Шевчук, С. (2006). *Разом, окремо, через дефіс. А-Я: орфографічний словник: 32 000 слів: Найуживаніші слова і словосполучення. Найновіші запозичення. Спеціальна різногалузева термінологічна лексика*. Київ: А.С.К.
37. Шульжук, К.Ф. (2010). *Синтаксис української мови* (вид. 2-ге, доповн.). Київ: ВЦ «Академія».
38. ISO 704:2022. *Terminology work – Principles and methods* (4th edition 2022-07).
39. ISO 860:2007. *Terminology work – Harmonization of concepts and terms* (3rd edition 2007-11-15).
40. ISO 1087:2019. *Terminology work and terminology science – Vocabulary* (2nd edition 2019-09).
41. ISO 5127:2017. *Information and documentation – Foundation and vocabulary* (2nd edition 2017-05).
42. Kuzelja, Z., & Rudnyckij, J.B. (1987). *Ukrainisch-deutsches Wörterbuch*. (3. Aufl.). Wiesbaden: Harrassowitz.

Mykhailo Ginzburg

THREE-ELEMENT TERMS AND TERMINOLOGICAL PHRASE: SPELLING PROBLEMS AND THEIR SOLUTIONS

The article presents the constructed basic models of three-element terms and terminological phrase, in which, in addition to semantic relationship, the grammatical subordination of dependent words to the head ones, as well as the fusing of term elements, are conveyed. All models are illustrated with concrete examples. On the basis of the constructed models, the rules for writing by fusing, with a hyphen or as a separate word are formulated. These rules are compared with the provisions of the current Ukrainian orthography and certain nonconformities in the spelling rules of the current Ukrainian orthography have been revealed. It is shown that the established spelling of some terms with a hyphen infringes the norms of the current Ukrainian orthography and is a consequence of the detrimental influence of foreign languages, which must be eliminated. The article proposes to bring the form of certain established terms into correspondence with the constructed models and norms of current Ukrainian orthography, as well as to eliminate the identified nonconformities by clarifying certain orthography provisions.

Keywords: multi-word term, government, model, adjunction, semantic relationship, terminological phrase, agreement.

REFERENCES

1. Ado, P. (2014). *What is ancient philosophy?* (Translated from French by S.L. Yosypenko). Kyiv: New Acropolis (in Ukr.).
2. Andrusyshyn, C.H., & Krett, J.N. (1981) *Ukrainian-English dictionary*. (2nd ed.). Toronto: University of Toronto Press (in Ukr./Eng.).
3. Baranov, A.N., Dobrovol'skij, D.O., Mixajlov, M.N., Parsin, P.B., & Romanova, O.I. (2003). *English-Russian dictionary of linguistics and semiotics. About 9000 terms*. (2nd ed., revised and enlarged). Moscow: Russian Academy of Sciences. Institute of Russian Language (in Rus./Eng.).
4. Bilodid, I.K. (Editor-in-Chief) (1970–1980). *Dictionary of the Ukrainian language*. (Vol. I–XI). Kyiv: Naukova dumka (in Ukr.).
5. Vasser, S.P., Dudka, I.O., Yermolenko, V.I. et al. (1996). *Russian-Ukrainian dictionary of scientific terminology: Biology, Chemistry, Medicine*. Kyiv: Naukova dumka (in Rus./Ukr.).
6. Vykhovanets, I.R., Horodenska, K.H., Zahnitko, A.P., & Sokolova, S.O. (2017). *Grammar of the modern Ukrainian literary language. Morphology*. (K.H. Horodenska, Ed.). Kyiv: Dmytro Buraho Publishing House (in Ukr.).
7. Ginzburg, M.D. (2001). What is the correct way to say “problemno-orientovanyi” or “problemozorientovanyi”, “protseverno-orientovanyi” or “protsevernozororientovanyi”, “obiektno-orientovanyi” or “obiektozororientovanyi”...? *Informacijno-kerujuchi systemy na zaliznychnomu transporti*, 6, 72–74 (in Ukr.).
8. Ginzburg, M.D. (2012). Scientific picture of the world as a means to integrate and systematize professional knowledge. *Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Cultural Studies*, 2 (16), 9–17 (in Ukr.).

9. Ginzburg, M.D. (2012a). Special languages as a tool for the formation, fixation, storage and transfer of professional knowledge. *Language. Consciousness. Concept*, 2, 18–33 (in Ukr.).
10. Ginzburg, M.D. (2021). Proposals on adjective formation from borrowed terms in -graphy, -logy, -metry, -scopy. *Terminolohichnyi Visnyk*, 6, 18–33 (in Ukr.).
11. Ginzburg, M. (2024). The term “slovospoluka” versus “slovospoluchennia” from the aspect of standardized international requirements for terms. In Lytvynska S.V. (ed.). *Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference “Ukrainian Terminology: Traditions and Innovations”, dedicated to the 25th anniversary of the Department of Ukrainian Language and Culture of the Faculty of Linguistics and Social Communications of the National Aviation University, Kyiv, April 16, 2024.* (p. 14–20). Kyiv: Talkom (in Ukr.).
12. Horodenska, K. (2014). *The Ukrainian word in the dimensions of the contemporaneity.* Kyiv: KMM Ltd (in Ukr.).
13. Horodenska, K. (2017). Grammatical standard of the Ukrainian literary language and modern practice. *Grammar Studios*, 3, 17–21 (in Ukr.).
14. Horodenska, K. (2020). Morphological-word-forming renormalization of loan adjectives in common phrases. *Scientific bulletin of Uzhhorod university. Series Philology*. 1 (43), 92–99 (in Ukr.).
15. Hryshchenko, A.P. (ed.) (2002). *Modern Ukrainian Literary Language* (3rd ed., enlarged). Kyiv: Vyshcha shkola (in Ukr.).
16. DSTU 3966:2009. *Terminological work. Principles and rules for drafting standards for terms and definitions.* Kyiv: Derzhspozhyvstandart of Ukraine (in Ukr.).
17. Dudash, T. (2024). Authentic Legal Language as a Tool for Resisting Russian Aggression Against Ukraine (Through the Lens of the Scientific Legacy of Academician Petro Rabinovych). *Law of Ukraine*, 10, 96–115 (in Ukr.).
18. Karunyk, K.D. (2019). George Y. Shevelov's Research into the Ukrainian Language. [Unpublished PhD thesis]. H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (in Ukr.).
19. Kocherha, O., & Meinarovich, E. (2010). *English-Ukrainian-English dictionary of scientific language (physics and related sciences)*. Part I – English-Ukrainian. Vinnytsia: Nova knyha (in Eng./Ukr.).
20. Lotte, D.S. (1969). *Formation and spelling of three-element scientific and technical terms.* Moscow: Science (in Rus.).
21. Naumenko, V. (1917). *General Principles of Ukrainian Spelling.* Kyiv: Ukrainska shkola. (in Ukr.).
22. Ohienko, I. (2004). *History of the Ukrainian literary language.* Kyiv: Nasha kultura i nauka. (in Ukr.).
23. Oliinyk, A. Yu. (2019). Formation of financial support system for innovation development. *Economic Development Strategy of Ukraine*, 45, 67–76. (in Ukr.).
24. Petrushkevych, A. (2011). The Scientific Basis of Unconscious. *Naukoviy Visnyk Chernivetskoho Universitetu. Series: Filozofia*, 563–564, 84–89. (in Ukr.).
25. Rabinovych, S. (2024). Humanity, Conscience and Manifest Criminality: Theoretical Aspects of the Nuremberg Principles' Application. *Law of Ukraine*, 10, 28–46. (in Ukr.).
26. Rusanivskiy, V.M., Taranenko, O.O., Ziabliuk M.P., & others (ed. staff). (2004). *Ukrainian language. Encyclopedia* (2nd ed., revised and enlarged). Kyiv: Ukr. entsyklopediia. (in Ukr.).

27. Siforov, V.I. (Editor-in-Chief). (1979). *Brief methodical manual on the development and ordering of scientific and technical terminology*. Moscow: Nauka (in Rus.).
28. Sokolova, S.O. (2023). Spelling of words together, with a hyphen, separately in the general structure of the “Ukrainian orthography” of 2019. *Ukrainska mova*, 3(87), 102–115. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2023.03.102>. (in Ukr.).
29. Spivak, T.K., & Yakymenko, O.O. (2009). *Dictionary-reference book of the modern Ukrainian language. Together. Separately. Through a hyphen: about 60,000 words*. Kharkiv: FOP Spivak V.L. (in Ukr.).
30. Tararenko, O.O. (2024). *Ukrainian literary (standard) language of the late 20th – first quarter of the 21st century: state and development trends* (Part II: Chapter VII–XII). Kyiv: Ukrainian Lingua-Information Foundation, NAS of Ukraine. (in Ukr.).
31. *Ukrainian Orthography*. (2001). Kyiv: Naukova dumka. (in Ukr.).
32. *Ukrainian Orthography*. (2019). Kyiv: Naukova dumka. (in Ukr.).
33. Khvorostin, D. (2007). *English-Russian dictionary of linguistic terms*. Chelyabinsk (in Eng./Rus.).
34. Chaplenko, V. (1970). *History of the New Ukrainian Literary Language (XVII Century – 1933)* New York (in Ukr.)
35. Shevelov (Sherekh), Yu. (1951). *An outline of modern literary Ukrainian*. Munich: Molode zhyttia (in Ukr.).
36. Shevchuk, S. (2006). *Together, separately, through a hyphen. A-Ya: spelling dictionary: 32,000 words: The most commonly used words and word combinations. The newest borrowings. Special multi-branch terminological vocabulary*. Kyiv: A.S.K. (in Ukr.).
37. Shulzhuk, K.F. (2010). *Syntax of the Ukrainian language* (2nd ed., enlarged). Kyiv: Vydavnychyy tsentr “Akademiya” (in Ukr.).
38. ISO 704:2022. *Terminology work – Principles and methods* (4th edition 2022-07).
39. ISO 860:2007. *Terminology work – Harmonization of concepts and terms* (3rd edition 2007-11-15).
40. ISO 1087:2019. *Terminology work and terminology science – Vocabulary* (2nd edition 2019-09).
41. ISO 5127:2017. *Information and documentation – Foundation and vocabulary* (2nd edition 2017-05)
42. Kuzelja, Z., & Rudnyckyj, J.B. (1987). *Ukrainisch-deutsches Wörterbuch*. (3. Aufl.). Wiesbaden: Harrassowitz (in Ukr./German).

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

БАРКАТОВ Ігор Валентинович – доцент, завідувач науково-дослідної лабораторії Військового інституту танкових військ, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; ел. пошта: igor.barkatov@gmail.com.

БІЛОУСОВА Роксана Зіновіївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри бібліотекознавства і бібліографії, Львівський національний університет імені Івана Франка; ел. пошта: biloysova@ukr.net.

БОЄВ Златозар – доктор біологічних наук, професор, Національний музей природознавства Болгарської академії наук; ел. пошта: boev@nmnhs.com.

БОНДАРЧУК Лариса Михайлівна – кандидат філологічних наук, доцент, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана; ел. пошта: larysa.bondarczuk@ukr.net.

БУК Соломія Несторівна – доктор філологічних наук, доцент, Львівський національний університет імені Івана Франка; ел. пошта: solomija@gmail.com.

ВАРИНСЬКА Алла Михайлівна – кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри філософії та україністики, Національний університет «Одеська морська академія»; ел. пошта: varinskay1@gmail.com.

ВАСЬКІВ Юлія Володимирівна – аспірант, Інститут української мови НАН України (відділ стилістики, культури мови та соціолінгвістики); ел. пошта: vaskivu@gmail.com

ВЕРБИЦЬКИЙ Сергій Борисович – кандидат технічних наук, завідувач відділу інформаційного забезпечення, інноваційного провайдингу, стандартизації та метрології, Інститут продовольчих ресурсів НААН; ел. пошта: tk140@hotmail.com.

ВОЙТОВИЧ Олег Олександрович – аспірант, асистент кафедри романо-германської філології та зарубіжної літератури, Донецький національний університет імені Василя Стуса; ел. пошта: voitovych.o@gmail.com.

ГЕРМАНОВИЧ Галина Остапівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Комунальний заклад вищої освіти Львівської обласної ради «Львівська медична академія імені Андрія Крупинського»; ел. пошта: germanovich_galina@i.ua.

ГІНЗБУРГ Михайло Давидович – доктор технічних наук, професор, академік Української нафто-газової академії, начальник відділу, Інститут транспорту газу; ел. пошта: mychajlo.ginzburg@gmail.com, ginzburg-md@utg.ua.

Підписано до друку 17.09.2025
Формат 60 x 84 ¹/₁₆, Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Обл.-вид. арк. 32,47. Ум.-друк. арк. 20,75. Наклад 300 прим. Зам. № 2379.

Видавничий дім Дмитра Бураго
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 2212 від 13.06.2005
Тел./факс: (044) 227-38-28, 227-38-48; e-mail: conf@burago.com.ua
www.burago.com.ua
Адреса для листування: 04080, м. Київ-80, а/с 41